

Regeringens proposition

1988/89:111

om utlandssvenskarnas avgifter vid sjukvård
i Sverige, m. m.

Prop.
1988/89:111

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 2 mars 1989 för de åtgärder och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ulf Lönnqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas en överenskommelse som har träffats med företrädare för sjukvårdshuvudmännen om ett nytt system för utlandssvenskarnas avgifter vid sjukvård i Sverige. Överenskommelsen förutsätter att utlandssvenskarnas rätt till sjukvårdsförmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) ersätts av ett åtagande från sjukvårdshuvudmännen att ge dem, som inte har sina sjukvårdskostnader i Sverige täckta på annat sätt, vård enligt villkor som skall tas in i en rekommendation från Landstingsförbundet till huvudmännen. Förslag läggs fram om ändring i AFL i detta syfte.

I propositionen föreslås vidare vissa förändringar av reglerna för beräkning av sjukpenning. Sålunda föreslås att timberäkning av sjukpenningen under de första 14 dagarna av ett sjukfall skall ske även när den försäkrade genomgår rehabilitering. För en studerande som har fastställd s. k. studietids-SGI föreslås att timberäknad sjukpenning skall utges under hela sjukperioden även om denna är längre än 14 dagar. I konsekvens härmed föreslås att rätten för sådana studerande att under sommarferier aktivera en vilande SGI fr. o. m. den femtonde dagen av sjukfallet slopas.

Dessutom föreslås att sjukpenningavdrag skall kunna göras vid s. k. kontraktsvård också för tid när staten svarar för vårdkostnaden.

Beträffande delpensionsförsäkringen föreslås en anpassning till en i budgetpropositionen föreslagen förändring av arbetsvillkoret inom arbetslöshetsförsäkringen.

En ändring föreslås också i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Den innebär att en ändring av

hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg skall gälla fr. o. m. den månad under vilken de förhållanden uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

I propositionen redovisas slutligen en planerad utvidgning av behörigheten för tjänstemän hos försäkringskassorna att avgöra vissa ärenden enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

De ändringar beträffande beräkningen av sjukpenning m. m. som avser studerande med studietids-SGI föreslås gälla fr. o. m. den 1 juni 1989. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 3 kap. 5 § och punkt 1 i kraftträdande- och övergångsbestämmelserna skall ha följande lydelse,

dels att det i övergångsbestämmelserna skall införas en ny punkt, 16, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Den allmänna försäkringskassan skall i samband med inskrivning av en försäkrad besluta om den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om en försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst och, om inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, dennes årsarbetstid. Sådan fastställelse skall också ske för försäkrad som avses i 1 § andra stycket så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden, arbetstid eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring skall i fall som avses i första stycket a) inte ske förrän 14 dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om de ändrade omständigheterna. Ändring skall i annat fall ske så snart anledning till ändringen uppkommit.

Den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten får ej i annat fall än som avses i första stycket b), c) eller d) sänkas under tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller bidrag enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander,

2. genomgår grundutbildning för vuxna (grundvux), vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux) eller grundläggande svenskundervisning för invandrare och uppbär timersättning för studierna,

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Förslag till lag om ändring i lagen 1988:881 har lagts fram också i prop. 1988/89:109.

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller efter förmedling av en arbetsmarknadsmyndighet genomgår yrkesutbildning,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m. och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

Under studieupehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, skall dock sjukpenningen för tid efter utgången av en sådan period om 14 dagar som anges i 10 § beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första—tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieupehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första—tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

1.² Denna lag träder i kraft, i fråga om 16 kap. 5 § femte stycket den 1 januari 1989, och i övrigt den 1 januari 1990.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 16 kap. 5 § femte stycket den 1 januari 1989 och i fråga om 3 kap. 5 § femte stycket den 1 juni 1989, samt i övrigt den 1 januari 1990.

16. Den nya föreskriften i 3 kap. 5 § femte stycket tillämpas första gången på sjukdomsfall som inträffar efter ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 1988:1537.

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ dels att 2 kap. 8 §² skall upphöra att gälla, dels att 3 kap. 10, 10 c och 15 §§ samt 4 kap. 14 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

10 §³

För den dag då anmälan om sjukdomsfallet gjordes hos den allmänna försäkringskassan och de följande 13 dagarna i sjukperioden utges sjukpenning som svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av anställning endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk.

Utges sjukpenning för tid före anmälan skall dock vad som föreskrivs i första stycket gälla som om den första ersättningsdagen var sjukanmälningsdag.

Med tid för förvärvsarbete enligt första stycket jämställs

1. ledighet för semester.
2. ledighet under studietid för vilken oavkortade löneförmåner utges.
3. ledighet under tid då den försäkrade genomgår sådan utbildning eller undervisning som anges i 5 § tredje stycket 2 eller uppbär korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), och
4. ledighet för ferier eller för motsvarande uppehåll för lärare som är anställda inom utbildningsväsendet.

10 c §⁴

Utan hinder av föreskrifterna i 10–10 b §§ beräknas sjukpenning enligt 4 § första stycket när den försäkrade

1. är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedling samt är beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten,
2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspen-
2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspen-

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse av 2 kap. 8 § 1984:686.

³ Senaste lydelse 1987:223.

⁴ Senaste lydelse 1987:223.

ning eller föräldrapenning skulle ha uppburits.

3. skall uppbära sjukpenning med tillämpning av 8 § andra stycket, *eller*

4. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller efter förmedling av en arbetsmarknadsmyndighet genomgår yrkesutbildning.

Vid beräkning av sjukpenning på en sjukpenninggrundande inkomst som omfattar ersättning för sådan vård som avses i 12 § skall sjukpenning som svarar mot denna ersättning beräknas enligt 4 § första stycket.

15 §⁵

Sjukpenning utgår ej för tid då den försäkrade

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst eller genomgår militär grundutbildning för kvinnor;

b) är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket sagda lag;

c) är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt;

d) i annat fall än under b) eller c) sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad;

e) vistas utomlands i annat fall än då den försäkrade insjuknar medan han utför arbete som ett led i en här i riket bedriven verksamhet eller som sjöman anställd på svenskt handelsfartyg eller under sjukdom eller i fall som avses i 8 § andra stycket reser till utlandet med försäkringskassans medgivande.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt socialtjänstlagen (1980:620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen på begäran av den *kommun* som svarar för vårdkostnaderna minskas på det sätt som framgår av 4 § andra stycket. Det belopp som sjukpenningen minskas med skall betalas ut till *kommunen*.

För varje dag då en försäkrad bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt socialtjänstlagen (1980:620) som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, skall sjukpenningen på begäran av den som svarar för vårdkostnaderna minskas på det sätt som framgår av 4 § andra stycket. Det belopp som sjukpenningen minskas med skall betalas ut till *den på vars begäran minskningen har gjorts*.

Utän hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under c) vid sjukdom som inträffar under tid då han får vistas utom anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvsarbete.

4 kap.

14 §⁶

Hel tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som avstår från förvärvsarbete. Halv eller fjärdedels tillfällig föräldrapenning utges till en

⁵ Senaste lydelse 1987:376.

⁶ Senaste lydelse 1987:223.

förälder som arbetar högst hälften respektive högst tre fjärdedelar av den tid han skulle ha arbetat om han inte vårdat barnet. Bestämmelserna i 7 § andra stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning beräknas, för den tid som förmånen avser, enligt 3 kap. 10 a § när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av anställning och enligt 10 b § nämnda kapitel när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete. *I fall som avses i 3 kap 5 § femte stycket beräknas tillfällig föräldrapenning dock inte på grundval av den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första – tredje styckena i den paragrafen.*

Tillfällig föräldrapenning som utges på grundval av enbart inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 3 kap. 4 § första stycket.

Tillfällig föräldrapenning utges med belopp som svarar mot förälderns sjukpenning och beräknas, för den tid som förmånen avser, enligt 3 kap. 10 a § när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av anställning och enligt 10 b § nämnda kapitel när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 3 kap. 10 § och 4 kap. 14 § den 1 juni 1989, samt i övrigt den 1 juli 1989.

2. De upphävda föreskrifterna i 2 kap. 8 § gäller fortfarande i fråga om vård som lämnats före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter i 3 kap. 10 och 10 c §§ gäller fortfarande i fråga om sjukdomsfall som har inträffat före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 a och 5 c §§ lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

5 a §²

Medför arbetsskada att den försäkrade insjuknar efter samordningstidens slut utges sjukpenning, som svarar mot sjukpenningunderlag i form av inkomst av anställning, för den dag då anmälan om sjukdomsfallet gjordes hos den allmänna försäkringskassan och de följande 13 dagarna i sjukperioden endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk.

Utges sjukpenning för tid före anmälan skall dock vad som föreskrivs i första stycket gälla som om den första ersättningsdagen var sjukanmälningsdag.

Med tid för förvärvsarbete enligt första stycket jämställs

1. ledighet för semester,
2. ledighet under studietid för vilken oavkortade löneförmåner utges,
3. ledighet under tid då den försäkrade genomgår sådan utbildning eller undervisning som anges i 3 kap. 5 § tredje stycket 2 lagen (1962:381) om allmän försäkring eller uppbär korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), och
4. ledighet för ferier eller för motsvarande uppehåll för lärare som är anställda inom utbildningsväsendet.

Har en påbörjad period om högst 14 dagar som avses i 3 kap. 10 § första stycket lagen om allmän försäkring inte avslutats före samordningstidens utgång, skall sjukpenning som utges från arbetsskadeförsäkringen för sjukperioden beräknas med tillämpning av föreskrifterna i denna paragraf samt 5 b och 5 c §§, dock för högst det antal dagar som återstod vid samordningstidens utgång.

Medför arbetsskada att den försäkrade insjuknar efter samordningstidens slut utges sjukpenning, som svarar mot sjukpenningunderlag i form av inkomst av anställning, för den dag då anmälan om sjukdomsfallet gjordes hos den allmänna försäkringskassan och de följande 13 dagarna i sjukperioden endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk. *För en försäkrad som avses i 3 kap. 5 § tredje stycket 1 lagen (1962:381) om allmän försäkring skall vad som har sagts nu gälla även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden. Vid beräkningen av sjukpenning skall 5 b och 5 c §§ tillämpas.*

Om sjukpenning utges för tid före anmälan skall den första ersättningsdagen anses som sjukanmälningsdag.

¹Lagen omtryckt 1977:264.

²Senaste lydelse 1987:225.

5 c §³

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 5 a § svarar mot ett sjukpenningunderlag i form av inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som grundar sig på inkomst av anställning beräknas enligt 5 b § första – femte styckena. Den del som grundar sig på inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 5 § tredje stycket.

Utan hinder av föreskrifterna i första stycket samt 5 a och 5 b §§ beräknas sjukpenning enligt 5 § tredje stycket

1. när den försäkrade skall uppbära sjukpenning med tillämpning av 6 kap. 5 §, och

2. i fall som avses i 3 kap. 10 c § första stycket 1, 2 och 4 samt andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Utan hinder av föreskrifterna i första stycket samt 5 a och 5 b §§ beräknas sjukpenning enligt 5 § tredje stycket i fall som avses i 3 kap. 10 c § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 3 kap. 5 a § den 1 juni 1989 och beträffande 3 kap. 5 c § den 1 juli 1989.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om sjukdomsfall som har inträffat före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 1988:1538.

Lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Försäkrad för delpension är den som är bosatt i Sverige och under en ramtid av ett år omedelbart före den dag då pension avses börja utgå eller den tidigare dag då ansökan görs har förvärvsarbetat i minst fem månader enligt bestämmelserna om arbetsvillkor i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring eller lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Av dessa lagar följer att tid då sökanden av däri angivna anledningar har varit hindrad att arbeta ej inräknas vid bestämmande av ramtid. Som arbetshinder räknas vid tillämpning av denna paragraf även arbetslöshet vid vilken ersättning har utgått enligt någon av nämnda lagar.

Försäkrad för delpension är den som är bosatt i Sverige och under en ramtid av ett år omedelbart före den dag då pension avses börja utgå eller den tidigare dag då ansökan görs har förvärvsarbetat i minst 75 dagar fördelade på minst fyra månader enligt bestämmelserna om arbetsvillkor i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring. Tid då sökanden har varit hindrad att arbeta av anledning som sägs i den lagen eller i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd inräknas inte vid bestämmande av ramtid. Som arbetshinder räknas vid tillämpning av denna paragraf även arbetslöshet vid vilken ersättning har utgetts enligt någon av nämnda lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre föreskrifter tillämpas fortfarande i ärenden om delpension som avses börja utgå före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Där ej annat följer av vad ovan sägs skall vad i lagen om allmän försäkring eller eljest är stadgat om folkpension äga motsvarande tillämpning med avseende å förmån enligt denna lag. Ökning av kommunalt bostadstillägg skall dock gälla från och med den månad varunder anledning till ökningen uppkommit.

Föreslagen lydelse

13 §²

Om något annat inte följer av föreskrifterna i det föregående, skall vad som sägs i lagen (1962:381) om allmän försäkring eller annan författning om folkpension tillämpas på motsvarande sätt på en förmån enligt denna lag. En förändring av förmånen skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som förleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre föreskrifter tillämpas fortfarande när anledning till ändringen av förmånen har uppkommit före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1976:1014.

² Senaste lydelse 1979:129.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 mars 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, Göransson, Gradin, Hellström, Johansson, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Löow, Persson

Föredragande: statsrådet Lönnqvist

Proposition om utlandssvenskarnas avgifter vid sjukvård i Sverige, m. m.

I detta lagstiftningsärende tar jag upp olika frågor som har aktualiserats inom socialförsäkringsområdet bl. a. genom framställningar som riksförsäkringsverket gjort till regeringen. Frågorna gäller avgifter för sjukvård för utlandssvenskar, beräkning av sjukpenning i vissa fall, sjukpenningavdrag vid s. k. kontraktsvård, kvalifikationsreglerna för delpension, tidpunkten för ändring av inkomstprövade pensionsförmåner samt handläggningen av vissa arbetsskadeärenden.

1 Utlandssvenskarnas avgifter vid sjukvård i Sverige

1.1 Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) lämnas från sjukförsäkringen sjukvårdsersättning till sjukvårdshuvudmännen, dvs. till landstingskommuner och kommuner som inte tillhör någon landstingskommun. Ersättningen omfattar all öppen och sluten sjukvård som lämnas den som har rätt till sjukvårdsförmåner enligt AFL samt all öppen sjukvård som ges den som enligt konvention med annat land har rätt till sådan förmån vid vistelse i Sverige. I huvudsak är endast den som enligt AFL är att anse som bosatt i landet försäkrad för sjukvårdsförmåner. I fråga om sådana förmåner är dock enligt 2 kap. 8 § AFL även en svensk medborgare som inte är bosatt i landet — alltså en utlandssvensk — försäkrad under förutsättning att vårdbehovet uppkommit under vistelse här. Vad som nu sagts gäller emellertid endast i den mån vården inte ersätts enligt någon annan författning eller utländsk lagstiftning eller på grund av konvention.

Om behovet av vård inte har uppkommit under vistelse i landet saknar däremot utlandssvensken rätt till sjukvårdsförmåner i Sverige och sjukvårdshuvudmännen har heller inget vårdansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Enligt en rekommendation från Landstingsförbun-

det kan dock utlandssvenskar i vissa fall erhålla sjukhusvård mot en avgift av 55 kr. per vård dag i sitt tidigare hemlandsting. Rekommendationen gäller inte öppen vård eller tandvård. Vid sådan vård betalar patienten hela avgiften, dvs. vanligen 670 kr. för ett läkarbesök i öppen vård och hela arvudet enligt tandvårdstaxan. Vid mindre omfattande vård kan avgiften halveras.

Avsikten med rekommendationen har varit att utlandssvenskar, som bor i länder där sjukvårdsstandarden inte ansetts som tillfredsställande eller där sjukvården inte i någon större omfattning finansieras via allmänna trygghetssystem, skall kunna söka sig till sitt tidigare hemlandsting i Sverige och där få vård på samma ekonomiska villkor som om de fortfarande var bosatta där.

Det bör också nämnas att enligt gängse tolkning av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr 118 om likställighet på socialförsäkringsområdet (SFS 1976:166) kan medborgare från ett 30-tal stater, vilka ratificerat konventionen, göra anspråk på sjukvårdsförmåner i Sverige på samma villkor som enligt AFL gäller för utlandssvenskar.

1.2 Föredragandens överväganden

Mitt förslag: Ett nytt system införs som innebär en enklare och rättvisare reglering av utlandssvenskarnas möjligheter att erhålla sjukvård i Sverige till rimliga avgifter. Det nya avgiftssystemet grundas på en överenskommelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen. Som en följd härav avskaffas fr. o. m. den 1 juli 1989 utlandssvenskarnas rätt enligt 2 kap. 8 § AFL till vissa sjukvårdsförmåner vid vårdbehov som uppkommer under vistelse i Sverige.

Skälen för mitt förslag: Storleken av de vårdavgifter som för närvarande tas ut av utlandssvenskar vid sjukvård i Sverige grundar sig som jag nys redovisat dels på bestämmelser i AFL, dels på en rekommendation från Landstingsförbundet från tiden före lagens tillkomst.

Landstingsförbundets rekommendation omfattar sådan sjukvård där behovet uppkommit utomlands och gäller endast sjukhusvård.

Nuvarande regler är svåröverskådliga och har i tillämpningen i många fall kommit att uppfattas som orättvisa. Vissa utlandssvenskar har uteslutits från möjligheten till sjukvårdsförmåner i Sverige enbart på grund av bosättningen i visst annat land, utan att hänsyn tagits till om de faktiskt varit försäkrade där. Andra har getts sjukvårdsförmåner i Sverige trots fullgott skydd i bosättningslandet.

Det är enligt min mening heller inte adekvat att utge förmåner från den svenska sjukförsäkringen för personer som inte är bosatta i Sverige och för vilka socialavgifter inte betalas.

En annan omständighet som talar för att frågan om utlandssvenskarnas möjlighet till akutsjukvård i Sverige bör brytas ut ur socialförsäkringssystemet är den praxis som utbildat sig vid tillämpningen av ILO-konventionen

(nr 118) om utlänningars likställighet med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet. Denna praxis har inneburit att medborgare i det 30-tal stater som ratificerat konventionen får akutvård i Sverige på samma villkor som personer som omfattas av den svenska sjukförsäkringen. Detta har skett utan att svenska medborgare garanterats några motsvarande rättigheter i dessa stater.

Inom Europeiska gemenskapen (EG) gäller att ländernas medborgare skall behandlas lika vid tillämpning av nationell socialförsäkringslagstiftning. Vid ett svenskt närmande till EG skulle med nuvarande utformning av den svenska lagstiftningen även alla EG-medborgare bosatta utanför Sverige kunna åberopa reglerna i 2 kap. 8 § AFL utan att svenska medborgare skulle vara garanterade motsvarande förmåner i EG-länderna.

Till detta kan läggas att det saknas sociala skäl för att generellt ge svenska medborgare bosatta utomlands vård i Sverige på den svenska försäkringens bekostnad. Många av dessa personer omfattas av offentliga eller privata försäkringssystem, vilka ersätter kostnader även för vårdbehov som uppkommit utanför bosättningslandet.

Mot denna bakgrund anser jag att utlandssvenskarnas sjukvårdsförmåner vid vistelse i Sverige inte längre bör regleras inom ramen för sjukförsäkringen enligt AFL.

En ny och bättre reglering av denna fråga anser jag sker genom en överenskommelse som träffats mellan företrädare för staten och Landstingsförbundet. Överenskommelsen fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*. Överenskommelsen innebär i huvudsak att huvudmännen åtar sig att för dem, som inte har sina sjukvårdskostnader i Sverige täckta på annat sätt, ge vård på de villkor som Landstingsförbundet anger i en rekommendation till sjukvårdshuvudmännen. Den nya ordningen avses gälla fr. o. m. den 1 juli 1989 och innebär i huvudsak följande. För akut öppen sjukvård skall samma patientavgift tillämpas som för inomlänspatienter, dvs. högst 60 kr. för läkarvårdsbesök år 1989. För akut slutna vård skall avgiften motsvara det högsta sjukpenningavdraget för sjukpenningförsäkrade, dvs. 55 kr. per vård dag för år 1989 om inte patientens vårdkostnader täcks på annat sätt. Dessa avgifter gäller under förutsättning att vården söks inom det landsting där vårdbehovet uppkommer.

Vid vårdbehov som uppkommit utomlands eller som inte är av akut slag skall patientavgiften vid öppen vård normalt bli sex gånger inomlänspatientens avgift och vid slutna vård normalt 10 gånger det högsta sjukpenningavdraget för sjukpenningförsäkrade.

Även utlandssvenskarnas tandvårdsavgifter regleras genom överenskommelsen.

Regeringen har tidigare denna dag godkänt överenskommelsen.

Författningsmässigt leder det sagda till att bestämmelserna i 2 kap. 8 § AFL om utlandssvenskarnas rätt till vissa sjukvårdsförmåner kan upphävas.

Upphävandet av 2 kap. 8 § AFL innebär också att medborgare i en annan stat får rätt till sjukvårdsförmåner vid akutvård i Sverige endast om det finns en överenskommelse mellan Sverige och den staten som innehåller ömsesidiga bestämmelser om rätt till sådana förmåner. Detta innebär

emellertid inte att den berörda ILO-konventionen åsidosätts. Även fortsättningsvis kommer medborgare i de stater som har ratificerat konventionen att vara likställda med svenska medborgare i sjukförsäkringshänseende.

2 Uppföljning av sjukpenningreformen

2.1 Sjukpenning under rehabilitering

Mitt förslag: Sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring (AFL) eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) skall timberäknas också när den försäkrade genomgår rehabilitering.

Riksförsäkringsverkets förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Skälen för mitt förslag: Den timsjukpenningreform som genomfördes den 1 december 1987 innebär, för den som har inkomst av anställning, att sjukpenningen skall timberäknas under de första 14 dagarna av ett sjukfall. Från denna regel finns några undantag där en kalenderdagsberäkning skall ske. varvid sjukpenningen för dag utgör 90% av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Ett sådant undantag från huvudregeln om timberäkning av sjukpenningen finns i 3 kap. 10 c § punkten 3 AFL. För den som enligt 2 kap. 11 § samma lag är föremål för rehabiliteringsåtgärd utges således sjukpenning med ett kalenderdagsberäknat belopp. I den proposition som låg till grund för timsjukpenningreformen (prop. 1986/87:69) anförde min företrädare som skäl för det undantaget att det var svårare för försäkringskassan att avgöra den sammantagna arbetssituationen för dessa personer. Deras anknytning till arbetsmarknaden var svagare, vilket medförde att behovet av en timberäkning av ersättningen var mindre.

Inom riksförsäkringsverket bedrivs ett arbete med att följa verkningarna av timsjukpenningreformen. Verket har i en framställning till regeringen tagit upp frågan om vissa ändringar i systemet. Därvid har verket föreslagit att den berörda regeln om undantag från timberäkning för rehabiliteringssituationer slopas. Verket har uppgett att bestämmelsen i fråga medför negativa effekter för personer som genomgår rehabilitering under enstaka dagar eller veckor. Antingen får dessa personer ett löncavdrag per dag som anpassats till de nya sjukpenningreglerna för de första 14 dagarna av ett sjukfall – vilket medför en försämring för denna kategori – eller går de miste om sin timlön. En kalenderdagsberäknad sjukpenning ger då vid korttidsfrånvaro en alldeles för låg kompensation i förhållande till inkomstbortfallet.

Jag delar verkets uppfattning att det mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts sedan timberäkningssystemet infördes finns tillräckligt starka skäl att slopa den berörda särregleringen av sjukpenningberäkningen vid rehabilitering. Jag förordar därför att sjukpenning under de första 14 dagarna av en ersättningsperiod skall timberäknas även när en försäkrad

genomgår rehabilitering. Motsvarande bör gälla också inom arbetsskadeförsäkringen och det statliga personskadeskyddet.

Prop. 1988/89: 111

Vad jag nu sagt föranleder ändring dels i 3 kap 10 c § AFL, i så måtto att punkten 3 får utgå, dels i 3 kap. 5 c § LAF.

2.2 Beräkning av sjukpenning för studerande med studiestöd och s. k. vilande SGI

Mitt förslag: För en studerande för vilken en studietids-SGI har fastställts utges timberäknad sjukpenning även efter de första 14 dagarna av ett sjukfall. Möjligheten att aktivera en vilande SGI slopas för flertalet av dessa studerande.

Riksförsäkringsverkets förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Skälen för mitt förslag: Den obligatoriska sjuk- och föräldraförsäkringen omfattar även studerande. Under studietiden gäller dock särskilda regler för rätten till ersättning. Huvudprincipen är att de studerande får behålla sitt studiestöd i form av studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd eller utbildningsbidrag för doktorander för all styrkt sjukdom under studietiden. Det innebär att en studerande har sin försörjning tryggad under den tid han normalt skulle ha finansierat sitt uppehälle med någon form av studiestöd, även om han råkar bli sjuk under denna tid. Om dessa studerande har en SGI när studierna påbörjas får denna inte sänkas under studietiden. Detta gäller oavsett utbildningstidens längd. Sjukpenning eller tillfällig föräldrapenning under studietiden får dock inte utges på grundval av denna SGI. Den hålls i stället vilande för att åter bli gällande, aktiveras, när studietiden är avslutad eller när ett definitivt studieavbrott görs. Den studerande kan emellertid uppbära en särskild studietidssjukpenning vid sjukdom under studietiden. Denna sjukpenning beräknas på grundval av den förvärvsinkomst som den studerande kan antas få vid sidan av studierna och under ferietid, s. k. studietids-SGI. Sedan den 1 juni 1986 kan en vilande SGI aktiveras även under sommarferier.

Den timsjukpenningreform som genomfördes den 1 december 1987 innebär i detta avseende att en timberäkning av sjukpenningen skall ske under de första 14 dagarna av ett sjukfall när sjukpenningen utges på grundval av studietids-SGI. Vid sjukdom under sommarferier kan sjukpenning i stället utges på grundval av den aktiverade vilande SGI:n fr. o. m. den femtonde sjukdagen, om denna SGI är högre än studietids-SGI. Skälet till sistnämnda gräns var att den timberäknade sjukpenningen ansågs ge avsedd kompensation för det faktiska inkomstbortfallet även när sjukpenningen beräknades på studietids-SGI. Aktivering av vilande SGI ansågs alltså inte behövas vid kortare sjukfall. Tillfällig föräldrapenning beräknas till skillnad från sjukpenning alltid på grundval av studietids-SGI under sommarferier.

Riksförsäkringsverket har i den under avsnitt 2.1 nämnda framställningen föreslagit att sjukpenningen för studerande med studiestöd skall timbe-

räknas för hela sjukperioden, dvs. utan någon begränsning till de första 14 dagarna av sjukfallet. I konsekvens härmed har verket föreslagit att möjligheten att under sommarferier aktivera vilande SGI fr. o. m. den femtonde sjukdagen slopas för denna kategori. Som skäl för framställningen har verket anfört bl. a. följande.

De regler som gäller för studerande med studiestöd är förenade med betydande administrativa svårigheter. Det beror på att sjukpenningen för denna grupp skall beräknas på grundval av två olika beräknings sätt och två olika inkomster bl. a. beroende på om den studerande blir sjuk under terminstid eller under sommarferierna. De nu gällande beräkningsreglerna ger inte heller avsedd kompensation för inkomstbortfall. Dagens regler medför också stora svårigheter vad gäller bedömning av rätten till sjukpenning. Det är svårt att avgöra i förhållande till vilken sysselsättning nedsättningen av arbetsförmågan skall bedömas. Det ursprungliga motivet till att den vilande SGI:n skulle aktiveras under sommarferier var att för t. ex. en studerande som förvärvsarbetar enbart under ferierna kunde ersättningen från försäkringskassan vid sjukdom eller föräldraledighet under ferietid bli betydligt lägre än det aktuella inkomstbortfallet (prop. 1985/86:128). Detta förhållande har ändrats i och med de nya beräkningsreglerna för sjukpenning som gäller fr. o. m. den 1 december 1987. En tim/dagberäknad sjukpenning ger i princip en 90-procentig kompensation för inkomstförlust även för den som arbetar under enbart vissa delar av året. Den ger avsedd kompensation för det faktiska inkomstbortfallet även när sjukpenningen beräknas på studietids-SGI:n. Enligt de nu gällande reglerna tim/dagberäknas sjukpenningen endast för de första 14 dagarna av en sjukperiod. Eftersom en tim/dagberäknad sjukpenning som grundas på studietids-SGI:n ger avsedd kompensation bör sjukpenningen för studerande med studiestöd kunna beräknas på detta sätt under hela sjukperioden. Aktivering av den vilande SGI:n från den 15:e dagen under sommarferier blir då inte heller nödvändig. Däremot bör den vilande SGI:n aktiveras för en försäkrad som blir sjuk och därför inte kan uppbära föräldrapenning eller som är arbetslös och inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom. Orsaken till detta är att sjukpenningen i dessa fall alltid skall kalenderdagsberäknas. Nuvarande regler bör vidare kvarstå vad gäller föräldrapenning och havandeskapspenning.

Verkets förslag medför också att sjukpenning som utges på grundval av en studietids-SGI alltid skall timberäknas medan sjukpenning som utges på grundval av en aktiverad vilande SGI alltid skall kalenderdagsberäknas.

I propositionen (1986/87:69) om förbättrad kompensation vid korttids-sjukdom och vid tillfällig vård av barn förutskickade min företrädare att riksförsäkringsverket skulle göra en fortlöpande utvärdering av de praktiska erfarenheterna av det nya systemet. Avsikten med utvärderingen skulle naturligtvis vara att eventuella brister i det nya regelsystemet skulle uppmärksammas och åtgärdas snarast möjligt. Som riksförsäkringsverket konstaterat utgör den variation i kompensationsnivån för studerande som får sin sjukpenning kalenderdagsberäknad en sådan brist. Jag anser därför att riksförsäkringsverkets förslag bör genomföras.

Mitt förslag innebär beträffande AFL att ändringar bör göras i 3 kap. 5 och 10 §§ samt 4 kap. 14 §. Förstnämnda paragraf har ändrats genom lagen

(1988:881) om ändring i AFL. Tekniskt sett bör därför en ändring i 3 kap. 5 § göras genom en ändring i lagen 1988:881.

Prop. 1988/89: 111

I fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring medför förslaget att en ändring bör göras i 3 kap. 5 a §.

3 Sjukpenningavdrag vid s. k. kontraktsvård enligt 28 kap. brottsbalken

Mitt förslag: Sjukpenningavdrag skall kunna göras också för tid när staten svarar för kostnaderna för sådan vård som avses i 3 kap. 15 § andra stycket AFL.

Skälen för mitt förslag: När en försäkrad med sjukpenning bereds vård i ett sådant hem för vård eller boende som ger vård och behandling åt missbrukare skall, på begäran av den kommun som svarar för vårdkostnaderna, sjukpenningen minskas på samma sätt som gäller vid sjukhusvård, alltså med 55 kr. per dag, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp.

År 1988 infördes i brottsbalken möjlighet för allmän domstol att döma till s. k. kontraktsvård. Kontraktsvården ådöms genom en typ av kvalificerad föreskrift vid skyddstillsyn. Genom föreskriften åläggs den dömde att genomgå behandling enligt en i förväg godkänd behandlingsplan. Om den planerade behandlingen i avgörande grad har bidragit till att domstolen bestämt påföljden till skyddstillsyn, skall i domslutet anges hur långt fängelsestraff som skulle ha ådömts om fängelse i stället hade valts som påföljd. Sistnämnda regel har betydelse också för frågan vem som skall ha kostnadsansvaret för vården. I den mån domslutet innehåller ett sådant hypotetiskt uttalande om fängelsestraff skall kriminalvården betala vårdavgifterna fram till en tänkt tidpunkt för straffets avtjänande eller villkorlig frigivning. Kostnadsfrågan fick sin lösning efter förebild av 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL).

Den vård som kan bli aktuell genom kontraktsvård kan lika väl förekomma inom ramen för placering enligt 34 § KvaL, alltså de fall när en i kriminalvårdsanstalt intagen får avtjäna en del av fängelsestraffet genom vistelse utanför anstalten. Skillnaden har emellertid betydelse från sjukförsäkringssynpunkt. Den som genomgår vård enligt 34 § KvaL är att anse som intagen i kriminalvårdsanstalt. På grund av föreskriften i 3 kap. 15 § första stycket c) AFL utges därför inte sjukpenning. Något hinder mot att utge sjukpenning till den som genomgår kontraktsvård finns däremot inte. Sjukpenningavdrag enligt 3 kap. 15 § andra stycket AFL förutsätter emellertid – som jag inledningsvis berört – att det är en kommun som svarar för vårdkostnaderna. Enligt min mening bör ett sådant sjukpenningavdrag kunna göras även för tid när staten enligt vad som nyss sagts svarar för kostnaderna för kontraktsvård. Mitt förslag förutsätter ändring i 3 kap. 15 § AFL.

Det förhållandet att staten — som jag nyss nämnt — under vissa förutsättningar har kostnadsansvaret för kontraktsvården kan aktualisera vissa ytterligare frågor beträffande konsekvenserna för socialförsäkringen. Hit hör frågor om avdrag på folkpension enligt 10 kap. 3 § första stycket AFL och kungörelsen (1962:393) om rätt i vissa fall för kommun eller annan att uppbära folkpension samt om ersättning för uppehållet enligt 34 § socialtjänstlagen (1980:620). Detta förhållande har berörts av riksförsäkringsverket i en skrivelse till regeringen och även tagits upp av riksdagen med anledning av motionsyrkanden (1987/88 JuU31. rskr.239). Enligt min mening kräver dessa frågor ytterligare överväganden. Jag är inte beredd att behandla frågorna närmare i detta sammanhang.

4 Arbetsvillkoret i delpensionsförsäkringen

Mitt förslag: Lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring anpassas till en tidigare föreslagna förändring av arbetsvillkoret i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring.

Skälen för mitt förslag: Enligt 3 § lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring gäller som lagstadgat försäkringsvillkor att arbetstagaren uppfyller det s.k. arbetsvillkoret enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring eller lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Arbetsvillkoret garanterar att den försäkrade har en aktuell anknytning till förvärvslivet och innebär i princip att han under en ramtid av ett år omedelbart före delpensioneringen skall ha förvärvsarbetat i minst fem månader.

I årets budgetproposition (1988/89:100, bil. 12) föreslås en ändring av arbetsvillkoret i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Förslaget innebär i huvudsak att den försäkrade under ramtiden skall ha utfört förvärvsarbete i minst 75 dagar fördelade på minst fyra månader. Minskningen från fem till fyra månader syftar till att få bort vissa tröskeeffekter. Kravet på att förvärvsarbetet skall ha utförts under minst 75 dagar av perioden innebär däremot endast en kodifiering av den praxis som gällt vid tillämpningen. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1989.

Som har förutskickats i budgetpropositionen (bil. 12 s. 92) bör en motsvarande ändring beträffande arbetsvillkoret göras i lagen om delpensionsförsäkring. Jag föreslår därför att 3 § sistnämnda lag jämkas så att överensstämmelse mellan arbetslöshetsförsäkringens och delpensionsförsäkringens arbetsvillkor består också för tid fr. o. m. den 1 juli 1989.

5 Enhetlig tidpunkt för ändring av inkomstprövad pensionsförmån

Mitt förslag: En ändring av hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg skall gälla från och med den månad under vilken de förhållanden uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Riksförsäkringsverkets förslag: Varje ändring av kommunalt bostadstillägg skall gälla fr. o. m. den månad anledningen till ändringen inträffat.

Skälen för mitt förslag: Enligt 16 kap. 6§ AFL skall ändring av pension gälla från och med månaden näst efter den varunder anledning till ändringen uppkommit. Samma regel gäller för de inkomstprövade pensionsförmånerna hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg (KBT) till folkpension, men med det undantaget att *ökning* av sådan förmån skall ske samma månad som anledning till ändringen uppkommit.

Denna undantagsbestämmelse infördes den 1 juli 1979 i 13§ lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Avsikten synes främst ha varit att möjliggöra att KBT skulle kunna öka samma månad som en hyreshöjning trädde i kraft. Däremot skulle en minskning av förmånerna fortfarande ske först nästkommande månad.

I den praktiska tillämpningen har emellertid även en minskning av förmånerna kommit att gälla fr. o. m. samma månad som orsaken till minskningen uppkommit; öknings- och minskningsfallen har således behandlats lika.

Riksförsäkringsverket har i en skrivelse till socialdepartementet lagt fram ett förslag om en ändring av bestämmelserna som syftar till att en enhetlig reglering av tidpunkten för ändring av inkomstprövade förmåner uppnås. Verket har därvid föreslagit att alla ändringar av KBT skall gälla fr. o. m. den månad som anledningen till ändringen inträffat.

Jag delar riksförsäkringsverkets uppfattning att ökning och minskning av inkomstprövade förmåner bör behandlas på ett likartat sätt. Det finns inga motiv för att t. ex. en hyreshöjning skall få genomslag på förmånen en månad tidigare än en samtidigt inträffad inkomstökning.

Målet om en enhetlig ändringstidpunkt kan nås med flera olika lösningar. Riksförsäkringsverket har föreslagit att alla ändringar av KBT skall gälla fr. o. m. samma månad som orsaken till ändringen inträffat vare sig detta skett i början eller i slutet av en månad. En hyreshöjning är visserligen den vanligaste och oftast även den viktigaste orsaken till en ändring av förmånen. För flertalet fall medför verkets förslag därför inte någon förändring i praktiken. Det kan emellertid inträffa att den försäkrade får en hyressänkning i mitten av en månad eller att inkomsten stiger i slutet av en månad. Om verkets förslag antogs skulle en sådan förändring – trots att den bara avser en del av månaden – leda till att förmånen reduceras för hela månaden.

För egen del anser jag det vara mest naturligt att endast låta ändrade förhållanden som avser hela månaden få omedelbart genomslag på förmånen. Förändringar som bara avser en del av en månad bör lämpligen påverka förmånen först fr. o. m. nästföljande månad, alltså i enlighet med huvudregeln i 16 kap. 6§ AFL. Fråga kan givetvis uppstå om en viss ändring av förhållandena avsett hela månaden. I allmänhet får den försäkrades egna uppgifter i saken anses vara tillräckliga för frågans besvarande. Endast om det finns särskild anledning därtill bör försäkringskassan behöva kontrollera uppgiften.

Jag föreslår sålunda sammanfattningsvis att en ändring av hustrutillägg eller KBT skall gälla fr. o. m. den månad under vilken de förhållanden

uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela månaden. Förändringar som inträffar under månaden och endast avser en del av månaden föranleder däremot ändring av förmånen först månaden efter den under vilken anledningen till ändringen inträffat.

Mitt förslag föranleder ändring i 13 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

6 Förenklat beslutsförfarande i vissa arbetsskadeärenden

Min bedömning: Det förenklade beslutsförfarandet i vissa arbetsskadeärenden bör avse även ärenden om ifrågasatt recidiv av en tidigare godkänd arbetsskada.

Riksförsäkringsverkets förslag: Överensstämmer med min bedömning.

Skälen för min bedömning: Enligt 8 kap. 4 § första stycket lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) skall ärende angående livränta till en försäkrad och i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade har ådragit sig arbetsskada till följd av annat än olycksfall hos försäkringskassan avgöras av socialförsäkringsnämnd. Regeringen får dock meddela föreskrifter om behörighet för tjänsteman hos kassan att avgöra ärenden som är av enkel beskaffenhet och inte angår livränta till den försäkrade.

Möjligheten för regeringen att förordna att beslut i vissa ärenden skall få fattas av tjänsteman hos kassan infördes den 1 januari 1988 (prop. 1987/88:46, Sfu 11, rskr. 102). Motivet bakom lagändringen var att försäkringskassornas pressade arbetsläge vad gällde arbetsskadeärenden gjorde det angeläget att pröva om inte vissa okomplicerade ärenden om arbetssjukdom skulle kunna avgöras på tjänstemannanivå utan att principerna för förtroendemannainflytandet rubbades. Det påpekades att det fanns grupper av arbetssjukdomsärenden som generellt sett var okomplicerade och där det inte fanns något egentligt utrymme för skälighetsbedömningar. De ärendekategorier som främst ansågs motsvara denna beskrivning var arbetsskada till följd av buller eller i form av pleuraplack till följd av inverkan av asbest. Avsikten var att regeringen skulle meddela föreskrifter för att en tidsbegränsad försöksverksamhet skulle komma till stånd. En utvärdering av försöksverksamheten skulle därefter ske under medverkan av riksförsäkringsverket. Det förutskickades i lagstiftningsärendet att vissa okomplicerade ärenden om arbetssjukdomar permanent borde kunna handläggas på tjänstemannanivå hos kassorna om försöket föll väl ut.

Försöksverksamhet med förenklat beslutsförfarande enligt 8 kap. 4 § första stycket LAF bedrevs under år 1988 hos Malmö, Malmöhus, Bohusläns och Älvsborgs läns allmänna försäkringskassa. Vid en av riksförsäkringsverket företagen utvärdering har framkommit bl. a. att handlägg-

ningstiden hade förkortats. Vissa direkta kostnadsbesparingar hade kunnat göras, i första hand på grund av minskad kopiering och minskat utsändande av handlingar till nämndledamöter. Det har vidare konstaterats att socialförsäkringsnämnderna hade fått ett ökat utrymme att handlägga fler andra ärenden, vilket inneburit en avlastning särskilt för nämnder som haft en ärendeutveckling som överträffat vad som antogs när socialförsäkringsnämnderna inrättades.

Mot bakgrund av de positiva erfarenheter som framkommit vid utvärderingen av försöksverksamheten infördes fr. o. m. den 1 januari 1989 en generell behörighet för tjänsteman hos försäkringskassan att avgöra ärenden om arbetsskada som är av okomplicerad natur. Föreskrifter om detta finns i förordningen (1988:1542) om behörighet att avgöra vissa ärenden enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. De ärenden som kommer i fråga för en sådan förenklad handläggning är arbetsskada till följd av buller och i form av pleuraplack till följd av inverkan av asbest. Ärenden som angår livränta till den försäkrade eller ärenden som är av vidlyftig eller svår beskaffenhet får inte handläggas på detta sätt.

Riksförsäkringsverket har i skrivelse till socialdepartementet föreslagit att en tjänsteman hos försäkringskassa skall ges behörighet att fatta beslut även i ärenden om recidiv (återfall) av en tidigare godkänd arbetsskada, om recidivet inträffar inom en viss tid.

Av verkets skrivelse framgår i övrigt bl. a. följande. Arbetsläget hos försäkringskassorna är oförändrat pressat. I synnerhet ärenden om arbetsjukdomar ökar kraftigt. Tiden för handläggning av ett ärende förlängs av och resurser tas i anspråk för det administrativa merarbete som uppkommer på grund av att socialförsäkringsnämnd och inte tjänstemän fattar beslut. Sedan socialförsäkringsnämnd prövat och godkänt en anmäld sjukdom som arbetsskada förekommer ofta att den försäkrade återkommer med nya sjukfall, som han anser vara recidiv av den tidigare godkända arbetssjukdomen. Det kan ofta vara fråga om helt korta sjukfall och de kan inträffa kort tid efter det att en av nämnden prövad sjukperiod upphört. Av uppgifter från första halvåret 1988 framgår att ca 18 % av arbetssjukdomsärendena är anmälda som recidiv. Dessa ärenden är ofta av enkel beskaffenhet. Frågan om skadlig inverkan i arbetet och orsakssamband har tidigare prövats av socialförsäkringsnämnd. Vad som skall prövas vid ett anmält recidiv är om även det nya sjukfallet har samband med en tidigare godkänd arbetsskada.

Enligt verkets mening bör dessa ärenden, i vart fall om inte alltför lång tid har förflutit sedan den sjukperiod upphört som socialförsäkringsnämnden prövat, i allmänhet anses vara ärenden av enkel beskaffenhet och därför kunna avgöras av tjänsteman hos försäkringskassan. Om förslaget genomförs avser verket att under en period av ca ett år särskilt noggrant följa effekterna av förändringen och till regeringen redovisa erfarenheterna.

Antalet anmälda arbetsskador fortsätter att öka. Utvecklingen motiverar ytterligare åtgärder för att uppnå förenklingar av arbetsrutinerna och rationaliseringar av olika slag. En sådan åtgärd är att okomplicerade ärenden om arbetssjukdom avgörs på tjänstemannanivå. I likhet med

riksförsäkringsverket anser jag att även ärenden om ifrågasatt recidiv av en tidigare godkänd arbetsskada ofta är att hänföra till sådana okomplicerade ärenden som kan avgöras på tjänstemannanivå utan att principerna för förtroendemannainflytandet i kassorna rubbas. För min del anser jag att dessa ärenden typiskt sett bör kunna avgöras av tjänsteman om det nya sjukfallet har inträffat inom ett år från det att ett tidigare sjukfall – som socialförsäkringsnämnd godkänt som arbetssjukdom – upphört. Om ett sådant ärende skulle innehålla komplikationer av något slag skall ärendet avgöras av socialförsäkringsnämnd. Detta följer av 8 kap. 4 § första stycket andra meningen LAF. Av andra stycket i nämnda lagrum framgår att en omprövning som begärs av ett beslut som fattats av en kassatjänsteman skall göras av socialförsäkringsnämnd och inte på tjänstemannanivå.

Den utvidgning av tjänstemans behörighet som jag nu har berört avser ett ärendeslag – innefattande ett stort antal ärenden – som inte nämndes i samband med att möjligheten till förenklat beslutsförfarande i vissa arbetsskadeärenden infördes. Med hänsyn härtill och till betydelsen av hur avgränsningen i detta hänseende görs mellan socialförsäkringsnämndens och tjänstemans beslutanderätt anser jag att riksdagen bör få tillfälle att ta del av de överväganden som nu har redovisats. Jag avser att därefter återkomma till regeringen med förslag till ändring i förordningen (1988:1542) om behörighet att avgöra vissa ärenden enligt lagen (1976:380) om arbetsskade försäkring.

7 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskade försäkring,
4. lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

1. att anta lagförslagen.

Vidare hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag anfört om

2. tjänstemannabeslut i vissa ärenden enligt lagen (1976:380) om arbetsskade försäkring (avsnitt 6).

9 Beslut

Prop. 1988/89:111

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och det ändamål som föredraganden har hemställt om.

Överenskommelse om sjukvård åt utlandssvenskar

Efter överläggningar mellan representanter för staten och Landstingsförbundet har överenskommelse träffats om nya regler för utlandssvenskars avgifter vid sjukvård i Sverige. Överenskommelsen gäller under förutsättning av riksdagens godkännande av erforderliga ändringar i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

1 Nuvarande situation

Enligt 1 kap. 3 § AFL omfattas alla svenska medborgare oavsett bosättningsland av den allmänna försäkringen. Enligt 2 kap. 8 § AFL är utlandssvenskars rätt till sjukvårdsförmåner begränsad till vård som lämnas på grund av vårdbehov som uppkommit under vistelse i Sverige (akut vårdbehov). För sådan vård erlägger utlandssvenskar sedvanliga patientavgifter för öppen sjukvård och tandvård. Sjukhusvård med anledning av akut vårdbehov som uppkommit under vistelse i Sverige är f. n. avgiftsfri för patienten.

Någon rätt till sjukvårdsförmåner enligt AFL för utlandssvenskars vårdbehov som inte är av akut karaktär eller som i övrigt uppkommit utomlands finns inte. Härvid bortses från sådana svenska medborgare som rent faktiskt bor utomlands men som ändå skall anses bosatta i Sverige i socialförsäkringshänseende, antingen enligt 1 kap. 3 § fjärde stycket AFL (statligt utsända arbetstagare samt deras medföljande familjemedlemmar) eller enligt socialkonvention med främmande makt. Dessa personer anses i det följande inte som utlandssvenskar då de fullt ut omfattas av AFL som om de vore bosatta i Sverige.

I stället för vård med rätt till ersättning enligt AFL har utlandssvenskar f. n. möjlighet att erhålla planerad icke akut vård i Sverige på grundval av en rekommendation från Landstingsförbundet till sjukvårdshuvudmännen.

Rekommendationen omfattar inte öppen sjukvård eller tandvård. För sådan vård betalar patienten f. n. hela avgiften, dvs. normalt 630 kr. för ett läkarbesök i öppen vård och hela arvodesbeloppet enligt tandvårdstaxa. För sjukhusvård erläggs enligt rekommendationen en avgift av 55 kr. per dag, dock under förutsättning att vården lämnas i det landsting där patienten var folkbokförd vid tiden för utflyttningen från Sverige. Patient som är bosatt i land med vilket Sverige har ingått en socialkonvention som gäller sjukvårdsförmåner eller i övrigt land där en utlandssvensk kan få tillfredsställande sjukvårdsförmåner omfattas inte av rekommendationen utan betalar hel utomlänsvavgift, dvs. för 1988 i regel 1 950 kr./dag. De länder som avses är de nordiska länderna, Storbritannien och Nordirland, Österrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike, Portugal, Nederländerna, Italien och Ungern samt Kanada och Nya Zeeland.

2 Motiv för en ny ordning

Prop. 1988/89: 111
Bilaga

Att betrakta svenska medborgare bosatta utomlands som försäkrade för sjukvårdsförmåner enligt AFL torde i en alltmer internationaliserad värld få anses som föråldrat. Genom Sveriges anslutning till ILO-konventionen 118 om likställighet på socialförsäkringsområdet har Sverige kommit att få utge samma sjukvårdsförmåner vid akut vårdbehov till medborgarna i det 30-tal länder som ratificerat konventionen som de som f. n. ges till utlandssvenskar enligt AFL. Vid ett närmande till EG på socialförsäkringsområdet kan konsekvensen komma att bli densamma vad avser samtliga EG-medborgare.

Vid sidan av dessa motiv för en ny ordning saknas även sociala skäl för att generellt ge svenska medborgare bosatta utomlands vård i Sverige på den svenska försäkringens bekostnad. Många av dessa är nämligen täckta av offentliga eller privata försäkringssystem som ersätter deras kostnader även för vårdbehov som uppkommit utanför deras bosättningsland.

3 Nytt regelsystem

Mot denna bakgrund är parterna överens om att utlandssvenskarnas rätt till sjukvårdsförmåner enligt 2 kap. 8 § AFL bör ersättas av ett åtagande från sjukvårdshuvudmännen att utanför den allmänna försäkringens ram ge utlandssvenskar, som inte har sina sjukvårdskostnader i Sverige täckta på annat sätt, vård på villkor som skall intas i en rekommendation från Landstingsförbundet till sjukvårdshuvudmännen. Samtidigt bör nu gällande rekommendation om icke akut vård till utlandssvenskar ges en ny utformning som bättre svarar mot de faktiska behoven. De nu gällande reglerna har fått vissa inte avsedda konsekvenser. Vissa utlandssvenskar utesluts f. n. på grund av bosättning i vissa länder helt och hållet från rekommendationens personkrets medan andra omfattas av denna trots att deras behov på ett fullgott sätt är täckta i bosättningslandet.

Landstingsförbundet åtar sig att utfärda en ny rekommendation till sjukvårdshuvudmännen med en utformning som i allt väsentligt överensstämmer med det förslag till rekommendation som framgår av bilaga 1 till denna överenskommelse. Parterna är överens om att den nya ordningen för utlandssvenskars sjukvård i Sverige i huvudsak inte skall medföra några förändringar för sjukvårdshuvudmännen vad avser totala intäkter eller kostnader.

Parterna är ense om att ändringarna i AFL och Landstingsförbundets nya rekommendation skall gälla från och med den 1 juli 1989.

Överenskommelsen gäller under förutsättning att den godkänns av regeringen och Landstingsförbundets styrelse.

För staten:

För Landstingsförbundet:

Anders Lönnberg

Ulf Wetterberg

Öppen vård

Patientavgiften för utlandssvensk fastställs till 6 gånger den patientavgift som gäller för inomlänspatienter.

Undantag

● Sjukvård vid akut vårdbehov som uppkommit under vistelse här i landet.

– Patientavgiften fastställs till belopp som gäller för inomlänspatienter, förutsatt att vården söks inom den landstingskommun där vårdbehovet uppkom.

● Sjukvård vid vårdbehov som uppkommit utomlands eller i övrigt är av icke akut art.

– Patientavgiften fastställs till belopp som gäller för inomlänspatienter för a) medföljande svenska familjemedlemmar till den som omfattas av utsändningsregel i socialförsäkringskonvention, b) svensk missionär eller präst som är anställd i ett utvecklingsland och c) personer som är anställda på volontärvillkor eller motsvarande för biståndsarbete i utvecklingsland genom enskild svensk organisation eller folkrörelse, allt förutsatt att vården söks i den landstingskommun där personen i fråga var kyrkobokförd vid utflyttningen från Sverige.

Anmärkning

Med ”medföljande svenska familjemedlemmar till den som omfattas av utsändningsregel i socialförsäkringskonvention” menas den som inte själv är direkt omfattad av en konventions utsändningsregel. I vissa nyare konventioner – som den med Grekland – betraktas även de medföljande familjemedlemmarna som utsända och faller därigenom enligt vad som nämnts ovan utanför begreppet utlandssvensk då de liksom den utsända arbetstagaren själv är fortsatt försäkrade enligt AFL.

Sluten vård

Vårdavgiften vid sjukhusvård fastställs till det belopp som anges för sluten vård i förteckning E till riksavtalet för hälso- och sjukvård. För högspecialiserad vård kan högre självkostnadsbaserade avgifter förekomma.

● Sjukhusvård vid akut vårdbehov som uppkommit under vistelse här i landet.

– Vårdavgiften fastställs till belopp som motsvarar det högsta sjukpenningavdraget per dag för sjukpenningförsäkrade, förutsatt att vården söks inom den landstingskommun där vårdbehovet uppkom. Detta gäller dock inte om patienten omfattas av sjukvårds- och läkekostnadsersättning enligt kollektivavtal eller i övrigt av offentlig eller privat försäkring som täcker hela eller del av kostnaderna för vården i Sverige.

Anmärkning

En utlandssvensk kan, om han är bosatt i ett land med vilket Sverige har ingått en socialkonvention som innehåller regler om rätt till akut vård i Sverige, ha rätt till sådan vård på samma villkor som i Sverige sjukförsäkrade personer. F. n. gäller detta alla svenskar som är bosatta i nordiskt land eller i Storbritannien och Nordirland eller i Algeriet, samt alla svenskar som är försäkrade i Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Förbundsrepubliken Tyskland, Tyska Demokratiska Republiken och Österrike. I dessa fall erläggs ingen patientavgift för slutna vård. Vad avser Norden och Storbritannien och Nordirland debiterar sjukvårdshuvudmannen försäkringskassan med f. n. 45 kr. per vård dag och i övriga fall med utomlänsavgift.

● Sjukhusvård vid vårdbehov som uppkommit utomlands eller i övrigt är av icke akut art.

– Vårdavgiften fastställs till 10 gånger det belopp som motsvarar det högsta sjukpenningavdraget för sjukpenningförsäkrade under förutsättning att vården söks inom den landstingskommun där patienten var kyrkobokförd vid tidpunkten för utflyttningen från riket och att patienten inte är bosatt i annat nordiskt land, Storbritannien, Kanada, Australien, Nya Zeeland eller omfattas av offentlig eller erkänd sjukförsäkring i västeuropeiskt land eller USA. Den lägre avgiften gäller inte heller patienter som omfattas av sjukvårds- och läkekostnadsersättning enligt kollektivavtal eller i övrigt har försäkring som täcker hela eller del av kostnaderna för vården i Sverige.

– Vårdavgiften fastställs till belopp som motsvarar det högsta sjukpenningavdraget per dag för sjukpenningförsäkrade för a) medföljande svenska familjemedlemmar till den som omfattas av utsändningsregel i socialförsäkringskonvention, b) svensk missionär eller präst som är anställd i ett utvecklingsland och c) personer anställda på volontärvillkor eller motsvarande för biståndsarbete i utvecklingsland genom enskild svensk organisation eller folkrörelse, allt förutsatt att vården söks i den landstingskommun där personen ifråga var kyrkobokförd vid utflyttningen från Sverige.

Patientavgiften fastställs till det arvode för behandling och tandtekniskt arbete inklusive kostnader för tandtekniskt material som gäller för oförsäkrade patienter.

Undantag

● Tandvård vid akut vårdbehov som uppkommit under vistelse här i landet.

– Patientavgiften fastställs till den avgift som gäller för försäkrade patienter såvida patienten inte omfattas av svensk eller utländsk försäkring som täcker hela eller del av vårdkostnaden och förutsatt att vården söks inom den landstingskommun där vårdbehovet uppkom.

Anmärkning

En utlandssvensk kan, om han är bosatt i ett land med vilket Sverige har ingått en socialkonvention som innehåller regler om rätt till akut vård i Sverige, ha rätt till akut tandvård på samma villkor som i Sverige sjukförsäkrade personer. F. n. gäller detta alla svenskar som är bosatta i nordiskt land eller i Storbritannien och Nordirland eller i Algeriet samt alla svenskar som är försäkrade i Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Förbundsrepubliken Tyskland, Tyska Demokratiska Republiken och Österrike. I dessa fall erlägger patienten sedvanlig patientavgift och vårdgivaren debiterar försäkringskassan återstoden av kostnaderna enligt tandvårdstaxan.

